

Слід відзначити, що місце громадськості у системі сил оперативно-розшукової діяльності не знайшло гідного висвітлення як у правовому полі так і на теоретичному рівні.

Сьогодні питання участі громадськості у діяльності правоохоронних органів, зокрема у здійсненні кримінального та оперативно-розшукового провадження, набуває нового значення, про що свідчать і положення Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки, затвердженої указом Президента України від 26.02.2016 № 68/2016.

Розроблення нової Стратегії обумовлено змінами основних тенденцій розвитку громадянського суспільства, зростанням його ролі в різноманітних сферах – від просування реформ на державному і місцевому рівнях, європейської інтеграції та розвитку електронного урядування до надання волонтерської допомоги, зокрема правоохоронним органам та ін. [5].

Таким чином, необхідним є перегляд існуючих теоретичних напрацювань науковців, які займалися проблемами місця та ролі громадськості в оперативно-розшуковому та кримінальному провадженні, вироблення нових стратегічних напрямків у цій сфері і тактичних рекомендацій стосовно здійснення слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій і оперативно-розшукових заходів за участю представників громадськості.

Список бібліографічних посилань: 1. Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел. Термины и определения: учеб. пособие. Киев: НИИРПО КВШ МВД СССР им. Ф. Э. Дзержинского, 1988. 312 с. 2. Халілев Р. А. Проблеми діяльності сил оперативно-розшукової діяльності ОВС у сфері протидії злочинності на ґрунті етно-конфесійних суперечностей. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2010. № 3. С. 77–86. 3. Основи оперативно-розшукової діяльності: навч. посіб. / С. В. Албул, С. В. Андрусенко, Р. В. Мукоїда, Д. О. Ноздрін; за заг. ред. С. В. Албула. Одеса: ОДУВС, 2016. 270 с. 4. Шинкаренко І. Р. Формування об'єкту метатеорії ОРД у сучасних наукових дослідженнях // Шляхи розвитку оперативно-розшукової діяльності в сучасних умовах: матеріали наук.-практ. конф. (28 листоп. 2009 р.). Харків: ХНУВС, 2009. С. 247–253. URL: <http://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/22.rar> (дата звернення: 07.10.2017). 5. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки: указ Президента України від 26 лют. 2016 р. № 68/2016 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016> (дата звернення: 07.10.2017).

Одержано 08.10.2017

УДК 343.102(477)

Олена Миколаївна ЦІЛЬМАК,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії
Одеського державного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2099-5968>

ІННОВАЦІЇ В МЕТОДОЛОГІЇ КРИМІНАЛІСТКИ

Органи досудового розслідування для вирішення своїх завдань застосовують різноманітні методи науки та техніки. Після прийняття у 2012 році Кримінального процесуального кодексу України процесуальна складова досудового розслідування стала мати інформаційно-аналітичний та пошуково-пізнавальний характер.

Однак, на сучасному етапі розвитку правової держави не існує жодної комплексної науково-практичної праці у галузі методичного забезпечення діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України. У підручниках, навчальних посібниках в галузі права вказуються певні методи, однак, як саме їх застосовувати та використовувати в них не описується.

Тому на базі Одеського державного університету внутрішніх справ розпочато роботу над проектом «Удосконалення методичного забезпечення органів досудового розслідування», головною метою якого є систематизація, модернізація, опис, популяризація та адаптація методів криміналістики.

До проекту були залучені вчені й інших ВНЗ та за першими результатами плідної роботи було підготовлено підручник «Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень» [1]. Підручник складається з п'яти глав, у яких чітко та послідовно викладено: суть того чи іншого методу, головна мета методу, правила та умови застосування методу, переваги та недоліки застосування методу, очікувані результати від методу, необхідні матеріали для застосування методу, термін активного застосування методу; алгоритм застосування методу на етапах його реалізації (підготовчому, основному та заключному). У ньому пропонуються конкретні шляхи реалізації того чи іншого модернізованого або авторського методу.

Підручник підготовлено для вивчення та практичного опанування особами, які навчаються, різноманітних методів криміналістики. Він дозволить сформувати у осіб, які навчаються, практичні уміння використовувати та застосовувати сучасні методи під час попередження, профілактики, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень.

Однак, робота над проектом «Удосконалення методичного забезпечення органів досудового розслідування» тільки розпочата. Й є зрозумілим те, що необхідно й надалі працювати над проектом. Пропонуємо, розглянути глави підручника та перспективи подальшої роботи над проектом.

Так, у главі підручника «Загальнотеоретичні основи методів досудового розслідування кримінальних правопорушень» запропонована класифікація методів криміналістики. Зрозуміло, що запропонована класифікація не є остаточною. Криміналістика постійно удосконалює криміналістичні засоби, а з ними й удосконалюються криміналістичні методи. Тому, у перспективі, класифікація методів криміналістики буде також змінюватися, доповнюватися та удосконалюватися.

У главі «Тактика застосування графічних методів» описані деякі графічні методи, які найбільш часто зустрічаються під час досудового розслідування, або пропонуються новітні графічні методи, що ще не використовувалися. Слід наголосити на тому, що бажано було би розробити програмне забезпечення для полегшення роботи слідчого у процесі використання описаних графічних методів.

У главі «Тактика застосування евристичних методів» авторами запропоновані модернізовані та адаптовані до умов досудового розслідування методи: А. Ф. Осборна «Мозковий штурм», М. Ф. Квінтіліана «Евристичні запитання», Т. Бьюздена «Карта роздумів», Р. Ділтса «Уолт Дісней», Сакіші Тойода «П'ять Чому?», «Інверсія». Однак, описані методи є маленькою часткою з існуючої системи різновидів евристичних методів. Тому, перспективним напрямом є модернізація, опис, популяризація та адаптація й інших різновидів евристичних методів.

У главі «Тактика застосування методу «Кримінальний аналіз» описано алгоритм застосування певних методів кримінального аналізу. Перспективним напрямом є розробка програмного забезпечення для обробки великих масивів інформації. Це дозволить зменшити інтелектуальне навантаження слідчого та допоможе йому під час прийняття процесуальних рішень.

У главі «Тактика застосування методів під час досудового розслідування окремих видів злочинів» запропоновані деякі методи досудового розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи, корисливо-насилені злочинів; злочинів економічної спрямованості, деякі методи протидії незаконному збуту товарів, предметів і речовин, заборонених до обігу. Перспективним напрямом є опис методів досудового розслідування різних видів злочинів.

Отже, удосконалення існуючих методів, винайдення та розробка новітніх, їх апробація, а також опис загальних положень та особливостей тактики їх застосування є пріоритетними напрямками розвитку теоретичних положень криміналістики та удосконалення методичного забезпечення діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України.

Список бібліографічних посилань: 1. Сучасні методи досудового розслідування кримінальних правопорушень: підручник / О. М. Цільмак, О. Є. Користін, О. М. Заєць та ін.; за заг. ред. О. М. Цільмак. Одеса: ОДУВС, 2017. 328 с.

Одержано 02.10.2017